
РОЗДІЛ I. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА; ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ І ПРАВОВИХ ВЧЕНЬ

УДК 340.13

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2026.01.1.1>

ПРАВО НА ЗАБУТТЯ В ЦИФРОВОМУ ПРОСТОРИ: ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТИВ У ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ

Балацька О.Р.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри цивільно-правових дисциплін
Навчально-наукового Інституту права ім. І. Малиновського
Національного університету «Острозька академія»
ORCID: 0000-0001-6439-5927*

Кушнір І.М.,

*студентка 4 курсу, групи П-43, спеціальності «081 Право»
Навчально-наукового Інституту права ім. І. Малиновського
Національного університету «Острозька академія»
ORCID: 0009-0000-3936-2883*

Балацька О.Р., Кушнір І.М. Право за забуття в цифровому просторі: імплементація європейських стандартів у законодавство України.

Стаття присвячена дослідженню інституту права на забуття як фундаментального елемента захисту персональних даних у цифровому суспільстві та визначенню шляхів імплементації європейських стандартів у законодавство України. У статті проаналізовано історичну еволюцію концепції права на забуття від французької доктрини «droit à l'oubli» XIX століття до сучасного її втілення в умовах глобальної цифровізації. В статті проаналізовано переломне рішення Суду справедливості Європейського Союзу у справі Google Spain (2014), у якому визначено оператора пошукової системи контролером персональних даних та встановлено право громадян вимагати видалення посилань на застарілу або нерелевантну інформацію. Досліджено положення статті 17 Загального регламенту захисту даних (далі – GDPR), яким встановлено право на видалення даних і баланс між приватністю особи та публічним інтересом. Проаналізовано практику європейських держав щодо реалізації права на забуття та вирішення конфлікту між інформаційною свободою та захистом персональних даних.

Автори акцентують увагу на фрагментарності чинного українського законодавства та відсутності системного підходу до регулювання права на забуття всупереч зобов'язанням України за Угодою про асоціацію з Європейським Союзом. Визначено ключові напрями вдосконалення національної правової системи: комплексне реформування чинного законодавства відповідно до стандартів GDPR, розвиток інституційної спроможності регуляторних органів, формування судової практики з питань права на забуття та підвищення рівня цифрової грамотності громадян.

Автори роблять висновок, що право на забуття є важливим інструментом забезпечення інформаційного самовизначення особи в цифрову епоху, що дозволяє захистити людську гідність, репутацію та можливість особистісного розвитку. Підсумовано, що успішна імплементація європейських стандартів права на забуття потребує не лише законодавчих змін, але й формування правової культури поваги до персональних даних, розвитку технологічних механізмів захисту інформації та створення ефективної системи правового захисту в умовах цифрової трансформації українського суспільства.

Ключові слова: право на забуття, персональні дані, цифровий простір, GDPR, європейські стандарти, імплементація, захист даних, приватність, інформаційне самовизначення, пошукові системи.

Balatska O.R., Kushnir I.M. Right to be forgotten in digital space: implementation of European standards into Ukrainian legislation.

The article examines the right to be forgotten as a fundamental element of personal data protection in digital society and identifies pathways for implementing European standards into Ukrainian legislation. The article analyzes the historical evolution of the right to be forgotten concept from the 19th-century French doctrine «droit à l'oubli» to its modern embodiment in the context of global digitalization. Special attention is given to analyzing the landmark decision of the Court of Justice of the European Union in Google Spain (2014), which recognized search engine operators as data controllers and established citizens' right to demand removal of links to outdated or irrelevant information. The article examines provisions of the Article 17 General Data Protection Regulation (GDPR), that establish the right to erasure and a balance between individual privacy and public interest. The practices of leading European states regarding implementation of the right to be forgotten and conflicts between information freedom and personal data protection are analyzed.

The authors emphasize the fragmentation of current Ukrainian legislation and the absence of a systematic approach to regulating the right to be forgotten, despite Ukraine's obligations under the Association Agreement with the European Union regarding legislative harmonization. The article identifies key directions for improving the national legal system: comprehensive reform of existing legislation in accordance with GDPR standards, development of institutional capacity of regulatory bodies, formation of judicial practice on right to be forgotten issues, and raising the level of citizens' digital literacy.

The authors conclude that the right to be forgotten is an important tool for ensuring informational self-determination in the digital age, allowing protection of human dignity, reputation, and opportunities for personal development. The article summarizes that successful implementation of European right to be forgotten standards requires not only legislative changes but also formation of a legal culture of respect for personal data, development of technological mechanisms for information protection, and creation of an effective legal protection system in the context of digital transformation of Ukrainian society.

Key words: right to be forgotten, personal data, digital space, GDPR, European standards, implementation, data protection, privacy, informational self-determination, search engines.

Постановка проблеми. Розміщена в інтернеті інформація щодо особи, яка здатна зберігатися без визначених обмежень, може мати потенційну шкоду та негативний вплив на законні інтереси, впливати на репутацію, кар'єрні можливості та особисте життя людини через роки після її оприлюднення. Ця проблема зумовлює актуальність переосмислення концепції «права на забуття» (*right to be forgotten*) в цифровому просторі в контексті імплементації напрацьованих європейських стандартів в українське законодавство.

Мета дослідження – комплексний аналіз європейських стандартів права на забуття, встановлених GDPR та судовою практикою ЄС, виявлення прогалин українського законодавства у сфері захисту персональних даних та розробка рекомендацій щодо імплементації права на забуття в національну правову систему України з урахуванням зобов'язань за Угодою про асоціацію з Європейським Союзом.

Стан опрацювання проблематики. Питання права на забуття в цифровому просторі та захисту персональних даних привертає значну увагу вітчизняних та зарубіжних дослідників, що зумовлено стрімкою цифровізацією суспільних відносин та необхідністю забезпечення балансу між приватністю особи та інформаційною відкритістю.

У вітчизняній правовій науці фундаментальні дослідження проблематики захисту персональних даних піднімалась у працях вчених Козюбри М. [1], Петришина О., Гиляка О. [2], Белова Д. [3], які досліджували загальні доктринальні засади захисту персональних даних та прав людини в цифрову епоху, Баранова О.А. [4], Брижко В.М. [5] – питань інформаційної безпеки та захисту персональних даних в умовах глобалізації, Венгера В., Кошмана А. [6] – трансформації прав людини в цифрову епоху з точки зору нормативної еквівалентності та юридизації нових цифрових прав, Пилипчука В.Г. [7], що досліджував конституційно-правові засади забезпечення інформаційної безпеки України та багатьох інших дослідників.

Серед зарубіжних науковців значний внесок у розвиток концепції права на забуття зробили Мейєр-Шенбергер В. (Mayer-Schönberger V.) [8], який обґрунтував необхідність встановлення «терміну придатності» цифрової інформації, Розен Дж. (Rosen J.) [9], що аналізував конфлікт між правом на забуття та свободою слова в американському та європейському контекстах, Манталеро А. (Mantelero A.) [10], який досліджував еволюцію європейського регулювання персональних даних від Директиви 95/46/ЄС до GDPR [11] та інші вчені.

Водночас попри наявність ґрунтовних наукових праць питання імплементації європейських стандартів права на забуття в українське законодавство залишається недостатньо дослідженим. Бракує комплексного аналізу механізмів адаптації положень GDPR до національної правової системи з урахуванням специфіки вітчизняного інституційного середовища та рівня цифрової трансфор-

мації українського суспільства. Потребують додаткового вивчення питання формування судової практики застосування права на забуття, розробки критеріїв балансування між захистом персональних даних та публічним інтересом, а також створення ефективних процедурних механізмів реалізації цього права в умовах децентралізованої цифрової інфраструктури.

Виклад основного матеріалу. Ідея права на забуття має глибоке історичне коріння в європейській правовій традиції. Французька концепція «droit à l'oubli» (право на забуття) сформувалася ще в XIX столітті у контексті реабілітації осіб, які відбули кримінальне покарання. Передбачалося, що після спливу певного часу людина має право на «чистий аркуш» – можливість почати життя заново без тягаря минулих помилок. У ширшому розумінні право на забуття пов'язане з фундаментальними цінностями людської гідності та автономії особистості. Як зазначав німецький Федеральний конституційний суд у рішенні щодо перепису населення 1983 року, право на інформаційне самовизначення впливає із загального права особистості та захищає здатність індивіда самостійно визначати, коли і в яких межах розкривати відомості про своє приватне життя [12].

Принциповий поворот у розвитку права на забуття стався з появою інтернету та пошукових систем. Якщо раніше негативна інформація поступово «забувалася» внаслідок обмеженого доступу до архівів та плину часу, то цифрові технології забезпечили практично вічне збереження й миттєвий доступ до будь-яких відомостей. Пошукові системи агрегують інформацію з різних джерел, створюючи детальний «цифровий профіль» особи, доступний кожному користувачеві інтернету. І саме в цьому контексті держава має забезпечити право особи вимагати видалення персональних даних, які втратили актуальність або були зібрані незаконно. Правовим проривом і переломним моментом у формуванні сучасного права на забуття стало рішення Суду справедливості Європейського Союзу від 13 травня 2014 року у справі Google Spain SL, Google Inc. проти Agencia Española de Protección de Datos, Mario Costeja González (C-131/12) [13]. В ньому іспанський громадянин Маріо Костеха Гонсалес виявив, що при введенні його імені в пошукову систему Google з'являються посилання на публікації 1998 року в газеті La Vanguardia. Ці публікації містили оголошення про примусовий продаж його нерухомості у зв'язку з борговими зобов'язаннями перед органами соціального страхування. Хоча ситуація давно була врегульована, посилання продовжували з'являтися у результатах пошуку.

Суд ЄС ухвалив революційне рішення, визнавши, що оператори пошукових систем є контролерами персональних даних у розумінні Директиви 95/46/ЄС [11], а отже, несуть відповідальність за обробку персональних даних, що здійснюється в процесі індексації веб-сторінок. Суд встановив, що суб'єкт даних має право вимагати від оператора пошукової системи видалення посилань на веб-сторінки з результатів пошуку за його іменем, якщо ці посилання є неадекватними, нерелевантними або надмірними щодо цілей обробки. Також варто звернути увагу, що право на забуття не є автономним, а виводиться з комплексу фундаментальних прав. Насамперед, воно тісно пов'язане з правом на повагу до приватного життя, гарантованим ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [14]. Хартія основоположних прав Європейського Союзу у ст. 8 [15] визнає право на захист персональних даних як відокремлене від загального права на приватність. Це свідчить про особливе значення, яке надається захисту даних у правовому порядку ЄС.

Щодо Європейської моделі регулювання права на забуття, то набрання чинності Загальним регламентом захисту даних (Регламент ЄС 2016/679) 25 травня 2018 року [16] почало нову еру регулювання права на забуття в Європейському Союзі. Стаття 17 GDPR, яка має назву «Право на видалення даних (право на забуття)», кодифікувала та розвинула принципи, встановлені судовою практикою. І відповідно до ч. 1 ст. 17 суб'єкт даних має право вимагати від контролера видалення персональних даних без невиправданої затримки. Особливого значення також набуває ч. 2 ст. 17, яка встановлює обов'язок контролера, що оприлюднив, вжити розумних заходів для інформування інших контролерів про запит суб'єкта даних щодо видалення посилань на ці дані, їх копій чи реплікацій. Ця норма адресує проблему поширення інформації в інтернеті та забезпечує ефективність права на забуття в умовах децентралізованої цифрової інфраструктури. GDPR встановлює і винятки, а саме: вичерпний перелік підстав, за яких право на видалення не застосовується. Наприклад, ця норма захищає журналістську діяльність, академічні дослідження, художню та літературну творчість, виняток передбачено для виконання юридичних обов'язків контролера або здійснення завдань публічного інтересу чи офіційних повноважень та обробки інформації в цілях громадського здоров'я, архівування в публічних інтересах, наукових чи історичних досліджень або статистичних цілях може обмежувати право на забуття і звичайно ж ця норма забезпечує збереження доказової бази для судових процесів.

Після рішення Google Spain компанія Google запровадила процедуру розгляду запитів на видалення посилань і вже за перші роки після рішення компанія отримала сотні тисяч запитів щодо мільйонів URL-адрес. Французька Національна комісія з інформатики та свобод (CNIL) також займає активну позицію, вимагаючи від Google застосовувати деліндексацію глобально, а не лише в межах європейських доменів. Німецькі суди в свою чергу розвинули концепцію «реабілітаційного

інтересу» – права особи, яка в минулому вчинила правопорушення, на звільнення від постійного нагадування про це після спливу значного часу. Федеральний Верховний суд Німеччини у кількох справах визнав право засуджених на видалення архівних публікацій, якщо збереження цієї інформації непропорційно шкодить їхній ресоціалізації [17].

Конституція України закріплює фундаментальні гарантії захисту персональних даних. Статтею 32 не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом [18]. Базовим у цій сфері є Закон України «Про захист персональних даних» [19]. Цей закон був прийнятий в контексті виконання зобов'язань України за Конвенцією Ради Європи (Конвенція 108) [20]. Чинне українське законодавство містить окремі норми, які можна розглядати як елементи права на забуття, хоча системний підхід відсутній. Наприклад, ст. 8 ЗУ «Про захист персональних даних» [19] передбачає право суб'єкта пред'являти вмотивовану вимогу володільцю персональних даних із запереченням проти їх обробки. Ст. 15 Закону встановлює обов'язок володільця персональних даних протягом 10 робочих днів з дня отримання такої вимоги повідомити суб'єкта про внесені зміни або про причини її невиконання. Закон України «Про інформацію» [21] передбачає право на спростування недостовірної інформації, проте це стосується насамперед преси. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [22] створює правову основу для гармонізації українського законодавства з *acquis* ЄС, оскільки ст. 15 Угоди передбачає, що Україна має поступово наблизити своє законодавство до права ЄС відповідно до Додатків до Угоди.

На нашу думку, право на забуття є важливим інструментом захисту приватності в умовах цифрової трансформації суспільства, а його імплементація в Україні потребує системного підходу, що включає як законодавчі зміни, так і розвиток інституційної спроможності, а саме:

прийняття нормативних положень про захист персональних даних, які б відображали сучасні стандарти GDPR та внесення комплексних змін до чинного Закону «Про захист персональних даних»;

створення чітких процедурних механізмів реалізації права на забуття, включаючи: встановлення строків розгляду запитів (не більше 30 днів), визначення критеріїв балансування між правом на забуття та публічним інтересом, створення спеціалізованого органу або розширення повноважень Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

проведення масштабних інформаційних кампаній про права громадян у цифровому просторі, інтеграцію питань цифрової безпеки та захисту персональних даних у освітні програми всіх рівнів, створення доступних онлайн-ресурсів з детальним поясненням механізмів реалізації права на забуття.

Висновки. Юридизація права на забуття в Україні є багатовимірним процесом, що потребує глибокої трансформації правової системи, включаючи створення дієвих інституційних механізмів, формування прогресивної судової практики, розвиток технологічної інфраструктури та виховання покоління громадян, які усвідомлюють цінність персональних даних та вміють захищати свої права у цифровому просторі. Право на забуття окрім нормативного змісту, що включає положення законодавства про захист даних охоплює також питання охорони приватної сфери життя особи як втілення гуманістичної цінності надання можливості залишити за собою минуле та розвиватися без тягаря застарілої або нерелевантної інформації. У контексті цифрової трансформації українського суспільства, євроінтеграційних процесів та побудови сучасної правової держави імплементація європейських стандартів права на забуття набуває стратегічного значення для забезпечення захисту прав людини та формування довіри громадян до цифрового простору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Козюбра М.І. Верховенство права: українські реалії та перспективи. *Право України*. 2010. № 3. С. 6–18. URL: https://pravoua.com.ua/storage/files/magazines/files/content-pravoukr-2010-3-pravoukr_2010_3-1.pdf (дата звернення: 11.01.2026).
2. Петришин О.В., Гиляка О.С. Права людини у цифрову епоху: виклики, загрози та перспективи. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2021. Т. 28. № 1. С. 7–35. URL: https://visnyk.kh.ua/web/uploads/pdf/Visnik_1_2021_web.pdf (дата звернення: 11.01.2026).
3. Белов Д.М., Переш І.Є., Покорба І. Цифрові права людини: доктринальні засади. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 2. С. 110–115. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/303017> (дата звернення: 11.01.2026).
4. Баранов О.А. Інформаційна безпека та захист персональних даних в умовах євроінтеграції України. *Інформація і право*. 2018. № 2(25). С. 78–89. URL: <https://ippi.org.ua/sites/default/files/14boavpk.pdf> (дата звернення: 11.01.2026).
5. Брижко В.М., Фурашев В.М. Персональні дані: правові засади захисту: монографія. Київ: Інжиніринг, 2017. 168 с. URL: <http://il.ippi.org.ua/article/view/272979> (дата звернення: 11.01.2026).

6. Венгер В., Кошман А. Права людини в цифрову епоху: процедурні гарантії та судовий захист. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*. 2025. № 16. С.18–28. <https://doi.org/10.18523/2617-2607.2025.16.18-28>. URL: <https://nrplaw.ukma.edu.ua/article/view/347647> (дата звернення: 11.01.2026).
7. Пилипчук В.Г. Інформаційна безпека України: стан та перспективи правового забезпечення: монографія. Харків: Право, 2016. 376 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/MONOGRAFII_2014/Dzeban_2011.pdf (дата звернення: 11.01.2026).
8. Mayer-Schönberger V. Delete: The Virtue of Forgetting in the Digital Age. Princeton: Princeton University Press, 2009. 272 p. URL: <https://press.princeton.edu/books/paperback/9780691150369/delete> (дата звернення: 11.01.2026).
9. Rosen J. The Right to Be Forgotten. *Stanford Law Review Online*. 2012. Vol. 64. P. 88–92. URL: <https://www.stanfordlawreview.org/online/privacy-paradox-the-right-to-be-forgotten/> (дата звернення: 11.01.2026).
10. Mantelero A. The EU Proposal for a General Data Protection Regulation and the roots of the 'right to be forgotten'. *Computer Law & Security Review*. 2013. Vol. 29. Issue 3. P. 229–235. DOI: 10.1016/j.clsr.2013.03.010. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0267364913000654> (дата звернення: 11.01.2026).
11. Directive 95/46/EC of the European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data. Директива 95/46/ЄС. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A31995L0046> (дата звернення: 07.01.2026).
12. Judgment of the First Senate of 15 December 1983 – 1 BvR 209, 269, 362, 420, 440, 484/83. URL: https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/EN/1983/12/rs19831215_1bvr020983en.html (дата звернення 07.01.2026).
13. Google Spain SL and Google Inc. v Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) and Mario Costeja González: Judgment of the Court of Justice of the European Union, 13 May 2014, Case C-131/12. Рішення Суду ЄС у справі Google Spain (C-131/12). URL: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=152065&doclang=EN> (дата звернення: 08.01.2026)
14. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950. URL: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ENG (дата звернення 12.01.2026).
15. Charter of Fundamental Rights of the European Union. Хартія основоположних прав Європейського Союзу. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12012P/TXT> (дата звернення 07.01.2026).
16. Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data (General Data Protection Regulation). Загальний регламент захисту даних (GDPR). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32016R0679> (дата звернення 07.01.2026).
17. Right to be forgotten. Google Transparency Report. URL: <https://share.google/U2pjvfVImHRvrwe49> (дата звернення 07.01.2026)
18. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 09.01.2026).
19. Закон України «Про захист персональних даних» від 1 червня 2010 р. № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17> (дата звернення 10.01.2026).
20. Конвенція Ради Європи про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних (Конвенція 108) від 28 січня 1981 р. URL: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treatynum=108> (дата звернення 07.01.2026).
21. Закон України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення 12.01.2026).
22. Угода про асоціацію між Україною та ЄС: ратифіковано Законом України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення 10.01.2026).

Дата першого надходження рукопису до видання: 12.01.2026
Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 26.01.2026
Дата публікації: 2.02.2026